УДК 811
ББК 81.2Укр
З 41

З 41 Українська мова і нація : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. – Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2015. – Вип. 6. – 164 с.

У збірнику наукових праць "Українська мова і нація" представлено узагальнені тези доповідей та виступів учасників засідання круглого столу "Українська мова і нація: перспективи розвитку в період глобалізаційних процесів". Авторами статей розкрито широке коло мовних проблем: цивілізаційно-культурний розвиток України в контексті сучасних глобалізаційних процесів; українська мова в сучасному інформаційному просторі; нормативно-правові документи щодо мовної політики в Україні на сучасному етапі; державна мовна політика в галузі освіти України; мовне середовище учнівської та студентської молоді: виклики сучасності та ін.

Адресовано широкому колу читачів, причетних до вивчення сучасної мовної ситуації в Україні: учням, студентам, аспірантам, викладачам, науковцям.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білий Л.Г., директор Хмельницького інституту МАУП, к.пед.н., доцент *(головний редактор)*; **Парандій В.О.**, директор Хмельницького економіко-правового коледжу МАУП, к.і.н.; **Діденко З.О.,** голова Хмельницького міського Товариства української мови імені Тараса Шевченка "Просвіта"; **Кабачинська С.І.,** заслужений журналіст України; **Матвіюк К.І.,** голова Ради козацьких старійшин Хмельниччини, дисидент; **Кульбовський М.М.,** письменник, журналіст, член НСЖУ, МСПУ, міської спілки "Поділля", лауреат премії ім. Т. Шевченка; **Григоренко О.П.,** д.і.н., професор; **Мельник Р.М.**, к.філол.н., доцент (Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія); **Петрушенко О.О.,** к.філол.н., доцент (Хмельницький економічний університет); **Савчук Л.О.,** завідувач кафедри фундаментальної підготовки, к.пед.н., доцент (Хмельницький інститут МАУП); **Гундерук Л.М.**, завідувач кафедри психології, к.психол.н., доцент (Хмельницький інститут МАУП); **Дубина Л.Г.,** доцент кафедри фундаментальної підготовки, к.пед.н., доцент (Хмельницький інститут МАУП); **Костенко Д.В.,** доктор філософії в галузі державного управління (Хмельницький економіко-правовий коледж МАУП); **Олійник В.В.,** доцент кафедри психології Хмельницького інституту МАУП, к.пед.н., доцент (відповідальний секретар).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Черниш Г. М., кандидат філологічних наук, доцент
Петрушенко О. О. кандидат філологічних наук, доцент

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Хмельницького інституту Міжрегіональної академії управління персоналом
(протокол № 9 від 29 жовтня 2015 р.)

© Хмельницький інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом, 2015

Кульбовський М. М.
МОВА – ПОРТРЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО ДУХУ УКРАЇНЦІВ….. 68

Олійник В. В.
ПОНЯТТЯ “РІДНА МОВА” В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ……... 74

Парандій В. О.
ВИДАВНИЧО-ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ (1920-1944 рр.)…… 79

Петрик Т. М.
МИЛОЗВУЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ……. 98

Петрушенко О. О.
ТРОПЕЇЧНІ МОДЕЛІ ЕСТЕТИЗАЦІЇ ЧАСОНОМЕНІВ У МОВІ
УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ……... 103

Паршенко К. А., Прус О. В.
ФОРМУВАННЯ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
УКРАЇНЦІВ У ПРОЦЕСІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ…….. 112

Рибак Т. М.
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В ШКІЛЬНИЦТВІ ЗАХІДНОЇ ДІАСПОРИ…….. 116

Рибчинська О.
ВПЛИВ ТЕЛЕБАЧЕННЯ НА МОВЛЕННЯ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ…….. 124

Савчук Л.О.
ЕВОЛЮЦІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ……. 129

16. Особливості психічного розвитку дітей 6–7-річного віку / Під ред. Д. Б. Ельконіна, О. Л. Венгера. – М. : Педагогіка, 2007. – 452 с.

17. Петрович А. А. Поговорим об информации. – М., 2003.

18. Психология: Словарь / Под общ. ред А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Политиздат, 1990.

19. Реклама: внушение и манипуляция. Медиа-ориентированный подход / Ред. сост. Д. Я. Райгородский. – Самара, 2001.

20. Роль засобів масової інформації та інших джерел у формуванні здорового способу життя молоді / О. Яременко, О. Балакірєва та ін. – К. : Український ін-т соц. досліджень, 2000.

21. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций. – СПб.

22. Юровский Ю. Телебачення – пошуки і рішення. Мистецтво. – М., 1984.

23. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: yspu.yar.

Л.О. Савчук,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)

ЕВОЛЮЦІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодення вимагає інтенсифікації пошуку, експериментування, введення новітніх технологій, застосування нових засобів навчання. Інноваційність розвитку освіти – постійні нововведення в діяльність навчально-виховних закладів в навчально-виховний процес – є тією нагальною потребою, без задоволення якої вона втратить взаємозв'язок з життям, загубить свій творчий потенціал, перетвориться в рутинну справу. Разом з тим, реалізація цих вимог не може здійснюватись хаотично, безсистемно, непродумано й без урахування того педагогічного досвіду, який у минулому приводив до відомих, а в багатьох випадках і до видатних педагогічних успіхів. У ряді підходів цей досвід не втратив свого значення ще й сьогодні. Інновації мають розгортатись з урахуванням минулого досвіду, а не ігноруючи його.

Метою статті є висвітлення процесу становлення та розвитку інформаційних технологій і перспектива їх застосування у навчальному процесі ВНЗ України.

Проблему використання комп'ютерів в освіті у 1963 році сформулював В. Глушков. На початку 60-х років в Інституті кібернетики група ентузіастів під керівництвом В. Глушкова почала дослідження з питань використання комп'ютерів для вирішення завдань навчання. Дослідження сутності дидактики щодо постановки та розв'язання завдань навчання за допомогою комп'ютерів зумовили розвиток алгоритмічного підходу до людино-машинної взаємодії та створення спеціального програмного забезпечення.

З часом особливої актуальності набуло питання безперервності підготовки і перепідготовки фахівців різних категорій з метою ефективного використання ними у своїй діяльності комп'ютерної техніки. Від рівня комп'ютерної грамотності та її поширення залежать розвиток прогресу, модернізація й інтелектуалізація виробництва і системи освіти в країні.

Історія розвитку інформаційних технологій та інформаційних систем нараховує всього декілька десятків років. Чітко прослідковується діалектичний зв'язок: нові технологічні можливості породжують новий виток розвитку інформаційних систем. Особливо яскраво це видно на еволюції застосування інформаційних технологій у ВНЗ. У зв'язку з цим важливо спрогнозувати тренд розвитку використання інформаційних технологій у вищій школі найближчими роками.

Першою тенденцією еволюції використання комп'ютерних засобів у ВНЗ, є рух від систем, що ґрунтуються на текстах, до мультимедійних систем. Друга тенденція у використанні комп'ютерних технологій навчання – це рух від подання знань до їх інтерпретації та конструювання. Третя тенденція – використання інформаційних технологій у пізнавальній і самостійній діяльності студентів та викладачів. У зв'язку з цим почали гнучко і динамічно розвиватися всі аспекти навчання в телекомунікаційному середовищі, а саме: інфраструктура дистанційного навчання та освітянське середовище його підтримки; дистанційні курси для ВНЗ та індивідуальних користувачів; інформаційні ресурси для підтримки освітянського процесу.

Протягом 1990 – 2000 рр. у ВНЗ України були розроблені та впроваджені концепції гнучкого безперервного навчання на основі

телематики: використання нових інформаційних і комунікаційних технологій у навчанні; створення комп'ютерно-телекомунікаційних дидактичних лабораторій на факультетах і кафедрах; розробка дистанційних навчальних програм та курсів; технологічне й методологічне забезпечення гнучкого дистанційного навчання на основі телекомунікацій.

Інформаційні системи (власної розробки чи придбані у комерційних структур або інших вищих навчальних закладів) є практично у всіх ВНЗ. Аналіз функціональних можливостей цих систем показав, що у своїй основі вони всі зорієнтовані на інформаційне забезпечення організації навчального процесу.

Організаційно-функціональна структура ВНЗ, яка сформувалася ще в радянські часи, практично залишилася незмінною і після переходу економіки до ринкових умов господарювання. Як особливість останніх років можна відмітити: появу платного навчання і відповідних функціональних підрозділів у державних ВНЗ і виникнення приватних ВНЗ, навчання в яких усіх студентів здійснюється на контрактній основі. Ця особливість розвитку вищої освіти включила ВНЗ у конкурентну боротьбу, що вимагає розв'язання складних фінансово-економічних завдань.

З появою перших достатньо надійних і функціонально спроможних комп'ютерів виникла ідея використання їх в автоматизації управлінських завдань. Першу відому нам спробу автоматизації окремих завдань контролю й управління навчальним процесом було зроблено ще в 70-х роках XX століття [2, с. 54-56].

Успішними на той час можна вважати розв'язання тільки окремих завдань організації навчального процесу, наприклад: централізований друк залікових і екзаменаційних відомостей, оперативна статистична обробка результатів сесій. Не можна не відмітити численні спроби автоматичного складання розкладу занять (які продовжуються і по нині, але більшість з них закінчувалися роздруківкою готових розкладів на комп'ютері складених традиційним способом.

Новий етап автоматизації організаційно-управлінських завдань ВНЗ настав з початком широкого використання персональних комп'ютерів. Використання навіть автономних персональних комп'ютерів принципово змінило технологічні можливості: засоби автоматизації з обчислювальних центрів перемістилися до центрів виникнення і використання інформації, тобто на робочі місця

бухгалтерів, економістів, працівників навчальних частин і деканатів, завідувачів і викладачів кафедр. Поступово ці фахівці почали освоювати комп'ютери.

У зв'язку з масовим закриттям вузівських обчислювальних центрів у 90-х роках виникла гостра проблема автоматизації нарахування заробітної плати, обслуговування навчальних відділів у частині друку екзаменаційних відомостей і статистичної обробки екзаменаційних сесій. Саме ці фактори стали рушійною силою у запровадженні нових систем на основі персональних комп'ютерів.

Висока надійність, швидкодія і, практично, необмежені обсяг пам'яті обчислювальної техніки, технологія Windows дозволили створити інформаційні системи, які забезпечували автоматизацію управління навчальним процесом ВНЗ на різних рівнях: навчальна частина, деканат, кафедра (АРМ – автоматизовані робочі місця). По-справжньому інформаційні системи у вищій школі запрацювали з появою достатньо потужних персональних комп'ютерів і надійних локальних мереж. Від позадачного принципу проектування систем перейшли до розробки функціонально цілісних інформаційних систем з використанням СУБД (Систем управління базами даних). Кінець 90-х років XX століття характеризується також комерціалізацією розробки і розповсюдження інформаційних систем ВНЗ [3, с. 112].

Аналіз функціональних можливостей найбільш відомих ІС для ВНЗ показує, що їх функції в різних варіаціях можна звести до: роботи з навчальними планами, розрахунку навчального навантаження кафедр і викладачів, обліку абітурієнтів і студентського контингенту, оперативного обліку відвідуваності занять і поточної успішності, результатів екзаменаційних сесій, управління аспірантурою і докторантурою, автоматизації бібліотечно-інформаційних функцій та ін. І, звичайно, реалізація найбільш алгоритмічно складного завдання: складання розкладів занять та іспитів в десятках різноманітних варіацій.

З 1995 р. МННЦІТС у підході до створення та поширення дистанційного навчання вперше поєднав переваги, які надають нові комунікаційні технології, з відповідними педагогічними технологіями шляхом створення телекомунікаційної практичної лабораторії для поширення в ВНЗ України нових методик і педагогічних технологій ДН на основі сучасних ІКТ. У рамках цього підходу використано результати міжнародної співпраці з провідними університетами

Англії, Голландії, Норвегії, Франції, Мексики тощо. Наявний досвід як розробки дистанційних курсів, так і проведення дистанційного навчання дав можливість сформувати низку важливих визначень і зрозуміти проблеми, які виникають на шляху впровадження дистанційного навчання в Україні.

У 1996 році Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій та систем НАН України та МОН України розробив та провів перший в Україні та на пострадянському просторі дистанційний курс "Основи використання комунікаційних технологій в мережі Інтернет". Після першого експерименту розвиток КТН у ВНЗ відбувався шляхом їх ускладнення та збагачення засобами штучного інтелекту для підтримки ефективного навчального діалогу, конструювання інформаційно-освітянських середовищ, ефективного використання мультимедіа, інтерактивної графіки, систем аналізу синтезу усної мови тощо [2, с. 344] .

За два десятиліття створено і апробовано різні класи комп'ютерних технологій навчання. Експериментальна перевірка та використання їх у вищих та інших навчальних закладах дали змогу сформулювати основні вимоги і якості, яким мають відповідати перспективні комп'ютерних технологій навчання: бути наукоємними і високоінтелектуальними; включати в себе потужний дидактичний супровід; бути гнучкими, функціонувати в реальному масштабі часу та забезпечувати безпосереднє спілкування педагога з учнем; бути високо економічними, оскільки без цього не можна досягни головних цілей інформатизації і безперервності освіти.

Такі технології створюються на базі фундаментальних результатів інформатики, педагогіки та інших суміжних наук, насамперед:

– теорії діалогу (задачний підхід до дослідження взаємодії людини і комп'ютера), методології розробки діалогових систем на основі моделей навчальних задач (пізнання, вивчення, навчання, програмування, встановлення розуміння, планування);

– теорії інформаційно-комунікаційних середовищ для підтримки дистанційного навчання;

– теорії інтелектуальних інформаційно-комунікаційних технологій для навчання, технології розробки дистанційних навчальних курсів, методології використання мультимедійних засобів для підтримки денного навчання тощо. [4, с. 4-7]

З початком другого тисячоліття не можна уявити навчання у ВНЗ без використання інформаційних технологій для підтримки безперервної освіти: інтелектуалізація педагогічної діяльності, створення та апробація віртуальних лабораторій, методологічне і технологічне забезпечення використання засобів мультимедіа у денному навчанні, впровадження концепції системи електронної освіти [3, с. 68].

Адже за останні десятиліття у зв'язку з широкою доступністю до Інтернету настала нова ера використання інформаційних систем. Провідні вузи почали планувати розробку систем за принципами "Електронний університет". У цих системах забезпечується не тільки широка автоматизація організаційно-управлінських функцій діяльності вищих навчальних закладів, але й дистанційне інформаційне забезпечення навчального процесу навчально-методичними та бібліотечними ресурсами.

Широка доступність мобільного Інтернету зумовила ще один якісний крок: можливість інтерактивного обміну будь-якою інформацією між вузівською інформаційною системою та студентом чи викладачем [4, с. 13]. Наприклад: через смартфон можна отримати індивідуальний розклад чи направити на перевірку викладачеві контрольну і отримати результати її перевірки; відправити батькам дані щодо відвідуваності занять і поточної успішності їхнього студента.

У найближчій перспективі ми вбачаємо перехід від анахронізму обмежень чорно-білих статичних видань до якісно інших візуальних представлень наукових результатів і, особливо, навчальних матеріалів. Ми забудемо про сотні тисяч паперових бакалаврських, дипломних, магістерських та інших подібних робіт і перейдемо на електронні варіанти, надійно захищені від копіювання та віроломного злому, а будуть зберігатися в нетрях Інтернету і можуть бути миттєво доступні будь-якій людині планети на комерційній основі. Це збереже тисячі гектарів лісів. Саме програмою "Антиплагіат" ми відучимо всіх від тотального копіювання у своїх попередників, чого практично неможливо зробити при зберіганні наших праць на паперових носіях. Сподіваємось, що буде працювати принцип наукової роботи: май доступ до всього, що створили твої попередники, але замість списування придумай своє, а тисячі неупереджених людей миттю оцінять, чи воно краще від того, що вже давно створили інші.

Список використаних джерел та літератури:

1. Про вищу освіту : Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua.

2. Теория и практика дистанционногообучения: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений /Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева; Под ред. Е. С. Полат. – М. : Изд. центр "Академия", 2004. – 416 с.

3. Інформаційні технології та інновації як фактори розвитку суспільства: колективна монографія / [А. В. Луговой … [та ін.]; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Кременчуц. нац. ун-т імені М. Остроградського. – Кременчук : Мадрид, 2013. – 678 с.

4. Олійник А. І. Інформаційні технології як основа і засіб реалізації інноваційних процесів у сучасній освіті : Автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.00 / Нац. пед. ун–т. – К.; 2008. – 20 с.

М. А. Тернецька
вчитель української мови та літератури
(м. Хмельницький)

УКРАЇНСЬКА МОВА – ЖИТТЯ ДУХОВНОГО ОСНОВА

Ну що б, здавалося, слова,
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!... Знать, од Бога
І голос той, і ті слова
Ідуть меж люди!..
Тарас Шевченко

Людське суспільство створює великі цінності матеріальної і духовної культури. Людина – не пасивний споглядач навколишнього світу. Вона перетворює пісок і глину в цеглу, зводить нові будинки, заводи, фабрики, вирощує жито-пшеницю, щоб живучим був рід людський, створює могутню техніку. У процесі олюднення природи саме людина пізнає красу творення, усвідомлює радість, яку несе в